

Śladami Stanisława Grzepskiego

Mława 2024

Towarzystwo Miłośników Twórczości Tekli Bądarzewskiej oddaje w Państwa ręce kolejną publikację poświęconą znanym ludziom nauki, którzy urodzili się w Mławie lub powiecie mławskim. Tym razem chcemy przybliżyć postać **Stanisława Grzepskiego**, wybitnego bibliisty, filologa, numizmatyka, metrologa i matematyka. Ten pełen prostoty i skromności człowiek, który prowadził ascetyczne życie, poświęcając się nauce i dydaktyce, pozostawił po sobie bogatą w treść spuściznę naukową, dając tym samym przykład niezłomności i wielkości poczucia własnej godności.

Gdy mówił o sobie „*Honos habet onus*” — „Zaszczyt pociąga za sobą obowiązki”, czynił to z wielką rozważą i roztropnością, a w działaniu był konsekwentny aż do przesady.

Stanisław Grzepski należy do grona pionierów polskiej nauki, a jego praca jest symbolem dążenia do rozwoju wiedzy i edukacji w Polsce.

Składam serdeczne podziękowania Księdzu Jarosławowi Borkowi proboszczowi parafii św. Leonarda w Grzepsku oraz Panu Jarosławowi Bukowskiemu za owocne spotkanie podczas realizacji filmu „*Śladami Stanisława Grzepskiego*”.

Nie mniejsze podziękowania składam wszystkim osobom, dzięki którym powstała ta publikacja.

Prezes TMTTB

Ewa Katarzyna Luks

Sejmik Województwa Mazowieckiego ogłosił rok 2024 na Mazowszu Rokiem Stanisława Grzebskiego, postaci, która okazała się, niestety, nie być znana szerokiemu gremium. Wielu mieszkańców Mławy i regionu, nie miało świadomości, że w odległości 21 km od tego miasta, we wsi Grzebsk położonej na terenie gminy Wieczfnia Kościelna, dokładnie 500 lat temu, przyszedł na świat ten renesansowy, wybitny uczyony.

Stanisław Grzebski urodził się w 1524 roku, w rodzinie szlacheckiej herbu Świnka, prawdopodobnie dość majątnej. Był synem Mikołaja Grzebskiego, który dbał o wykształcenie swoich dzieci, ponieważ obu synów wysłał na studia do Krakowa. Stanisław od 1537 roku, mając 14 lat, zdobywał wykształcenie studiując na Akademii Jagiellońskiej, jednak egzamin bakalarski złożył dopiero w roku 1556, ponieważ zamieszki studenckie związane z szerzeniem się poglądów reformatorskich zmusiły go do przerwania studiów. Kiedy nie otrzymał posady jako wykładowca w Akademii, powrócił na Mazowsze, gdzie mieszkał prawdopodobnie w Mławie i zajmował się pracą nad jedną ze swoich publikacji. Przebywający na Mazowszu Grzebski pracował jako prywatny nauczyciel, a wolny czas poświęcał na badania naukowe.

W Krakowie, do którego powrócił w 1562 roku, zajmował się redagowaniem wykładów i ich prowadzeniem oraz przygotowywał zgromadzone materiały do druku. W roku 1563 otrzymał tytuł magister *artium* a następnie został powołany do Kolegium Większego profesorów w Akademii Krakowskiej. Objął katedrę na Wydziale Sztuk Wyzwolonych, gdzie wykładał język grecki. Uzyskanie tej zaszczytnej posady naruszyło zasoby finansowe Grzebskiego, tak bardzo, że Jan Brożek, jego XVII-wieczny biograf pisał: *„Pościeli żadnej nie miał, tylko wezgiółko skórzane, a pod głowę kładł sobie Pentateuchum abo którą inną księgę grecką”*. O tym, że ten renesansowy twórca był całkowicie oddany sprawom nauki, świadczy też to, że zarobki z tytułu pełnienia funkcji profesora królewskiego w większości przeznaczał na zakup książek oraz numizmatów. Swoją cenną kolekcję numizmatyczną składającą się z monet starożytnych ofiarował Akademii Krakowskiej. Niedługo przed śmiercią otrzymał urząd skarbnika w *Collegium Maius*. Stanisław Grzebski zmarł 1 grudnia 1570 roku, mając zaledwie 46 lat. Na jego nagrobku wyryty został napis o następującej treści: *„Filozof w życiu i obyczajach”*. Uzasadniane jest to tym, że świadomie odsunął się od proponowanych urzędów i stanowisk, które zapewniłyby mu dostatnie życie. Wiódł surowy, wręcz spartański styl życia.

Patrona Roku 2024 na Mazowszu, można z pewnością nazwać człowiekiem renesansu. Miał niebywałą umiejętność nauki języków obcych, władał łaciną, greką i językiem hebrajskim. Jest nazywany *„Sarmatą w językach ćwiczonym”*. Na świecie znany jest jako bibliista, w Polsce natomiast jako matematyk, autor podręcznika dla geometrów, zwanego pierwszą książką techniczną napisaną po polsku. Dodać należy również, że w kręgu jego zainteresowań i badań znajdowały się numizmatyka oraz historia. Istotne jest, że przyjaźnił się z innym, wielkim, renesansowym twórcą, Janem Kochanowskim. Dowodem na to jest łaciński czterowiersz wpisany przez poetę w książce podarowanej Grzebskiemu:

*„Gdy się w podróż daleką po świecie wyprawiam,
Ten ci zastaw przyjaźni wieczystej zostawiam.
Prawda najdroższy Grzebski, że to nic wielkiego,
Lecz ty mierz dar, choć mały, miarą serca mego.”*

Tłum. Prof. Elwira Buszewicz

Książka z odrębną dedykacją Poety przechowywana jest w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej.

GEOMETRIA

To iest/
Miernicka Nauka / po
Polsku krótko napisana z
Greckich y z Łacińskich
Ksiąg.

¶ Naydziej też tu iako naszymi Miernicy zwykli mierzyć Jumenté na Włóki/ albo na Łany.

¶ Item, Iugerum Romanum iako wiele ma w sobie.

¶ Item, iako Wieże albo co iniego wysokości zmierzyc/ albo dalekość iak. Na przykład/ kiedyby chciał wiedzieć/ iako daleko do Zamku przez błoto/ albo przez wodę. ic.

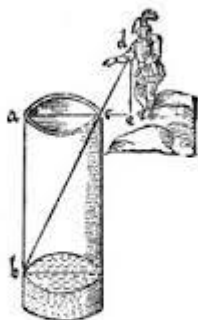
¶ Teraz nowo wydany/
Roku 1566.

W Krákwie/
Łazarz Andryfowic wydajá.

Stanisław Grzepski w swoim dorobku ma dwie znaczące pozycje książkowe, dzięki którym został zapamiętany. Do obu materiały zbierał i analizował przebywając w Mławie. Pierwszą książką, która przyniosła mu sławę jest „*Geometria, To jest Miernicka Nauka, po Polsku krótko napisana z Greckich i z Łacińskich ksiąg.*” Jest to pierwszy polski podręcznik z zakresu geometrii i miernictwa. Składa się z opisów dotyczących zasad geometrii, tworzenia pomiarów powierzchni oraz „wysokości”, „dalekości” i „głębokości”. Nowość stanowi wykorzystanie polskiej terminologii z tej dziedziny. Dzieło Grzepskiego jest napisane jasno i przystępnie, przykłady słownictwa użytego przez autora brzmią dość twardo, ale są zrozumiałe np.: linia - linea, powierzchnia - zwierzchność, prostopadła - perpendykularna, kąt ostry - kończasty, kąt rozwarty - tępy itd.

Miernicka.

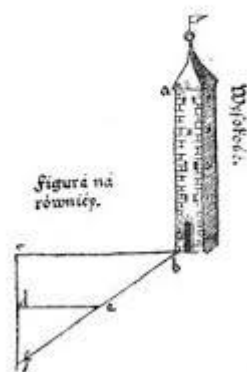
a. b. byle *equidistantes*, albo iako ic po Grecku zową *paralele*.

Powiedziałem przedym/ że to są *Linea equidistantes*, albo *parallelae*, które by niewiém iako długo wiodł y na tę y na drugą stronę/ nigdy się nie zową *da/ ale*

Nauka

mięć proporcya. A tak/ iako iest *Linea f. d.* nąpżeciwo *Liniey d. e.* tak też iest *Linea f. c.* nąpżeciwo *Liniey c. b.*

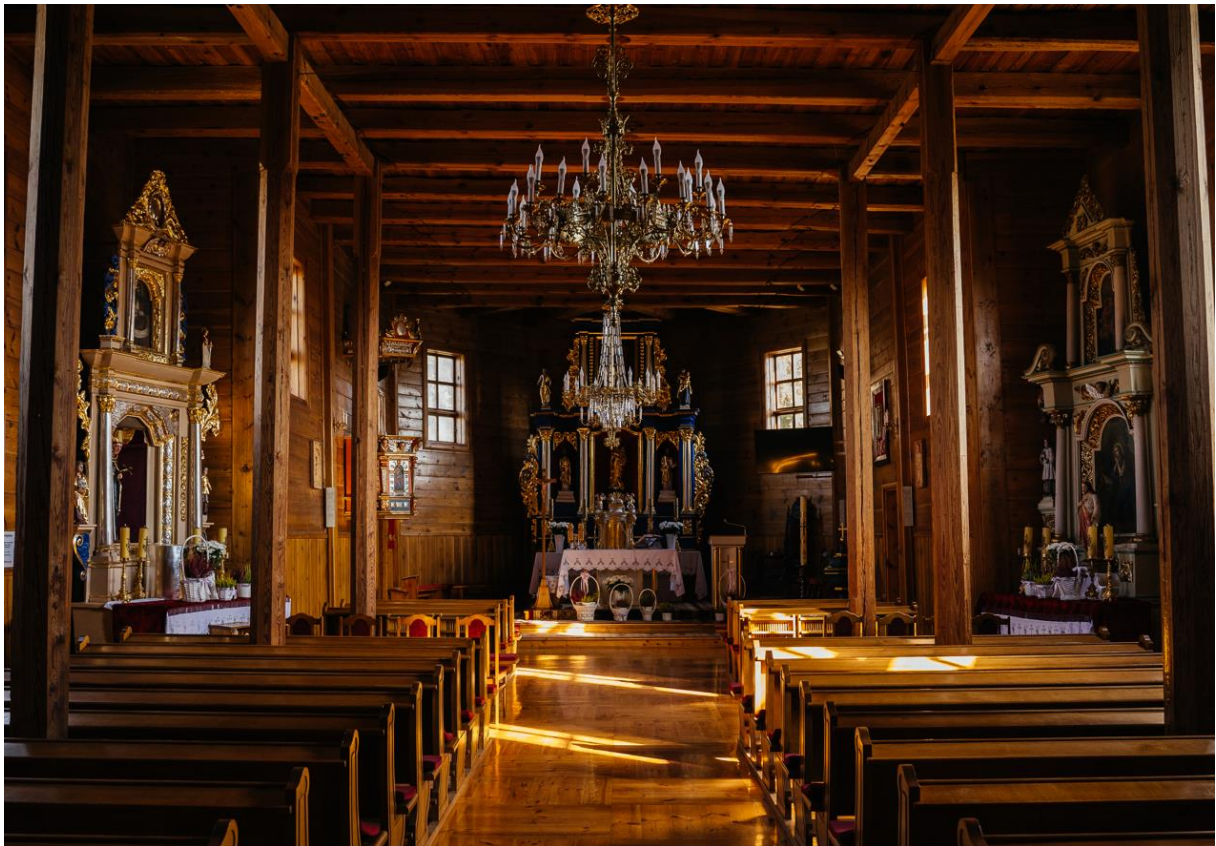

Jelli

Drugie znaczące dzieło Grzepskiego nosi tytuł „*De multiplici siclo et talento hebraico. Item de mensuris hebraicis, tam aridorum quam liquidorum.*” brzmiący w polskim tłumaczeniu następująco „*O różnorodnych syklach i talencie hebrajskim o systemie miar płynnych i stałych, o numizmatyce starożytnej (nie tylko hebrajskiej)*”. Dzięki niemu autor zdobył ogólnoeuropejską sławę, ponieważ przyczyniło się ono do rozwoju dalszych badań biblijnych w Europie. Pozycja ta jest oparta na tekście biblijnym, została poświęcona miarom i wagom w Biblii. Grzepski wykorzystał tu pełną gamę swych uzdolnień i wiedzy jako numizmatyk, geometra, wysokiej klasy filolog. Praca jest czysto analityczna, a badania nad nią prowadzone, wykazały pełną samodzielność badawczą autora.

Stanisław Grzepski to niewątpliwie przedstawiciel elity intelektualnej swoich czasów. Warto znać jego biografię, ponieważ jest ona, podobnie jak cała jego spuścizna pisarska, ściśle powiązana z Mławą oraz najbliższym regionem.

Marzena Nagucka

Wnętrze kościoła pw. św. Leonarda, ołtarz główny, barok XVIII w., fot. Zbigniew Tadrzak

Kościół pw. św. Leonarda, rzeźba – Matka Boska z Dzieciątkiem z ołtarza głównego, późny gotyk, XV/XVI w., fot. Zbigniew Tadrzak

Kościół pw. św. Leonarda, ambona drewniana rokoko XVIII w., fot. Zbigniew Tadrzak

Kaplica pw. św. Leonarda, XVIII w., fot. Zbigniew Tadrzak

Wnętrze kaplicy pw. św. Leonarda, XVIII w., fot. Ewa Luks

Kaplica pw. św. Leonarda, replika obrazu św. Leonarda, autor Weronika Budzichowska, fot. Zbigniew Tadrzak

Kapliczka na grodzisku w Grzebsku, fot. Zbigniew Tadrzak

Pomnik pamięci Stanisława Grzebskiego, fot. Zbigniew Tadrzak

Film „Śladami Stanisława Grzebskiego”

W środę, 5 czerwca 2024 roku, w I Liceum Ogólnokształcącym im. Stanisława Wyspiańskiego odbyła się VII edycja „Powiatowego Święta Nauki im. profesora Tadeusza Korzybskiego”, pod hasłem „Zmierz się z Grzepskim”, organizowanego przez Towarzystwo Miłośników Twórczości Tekli Bądarzewskiej oraz wspomnianą szkołę, pod honorowym patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego, Mazowieckiego Kuratora Oświaty, Starosty Mławskiego i Burmistrza Miasta Mława. Święto kierowane jest do uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych powiatu mławskiego. Ma na celu edukację proekologiczną oraz zaciekawienie różnymi obliczami nauk. Warto zaznaczyć, że hasło tegorocznej edycji nie jest przypadkowe, bowiem uchwałą z 21 listopada 2023 roku Sejmik Województwa Mazowieckiego na wniosek Burmistrza Miasta Mława ogłosił rok 2024 na Mazowszu Rokiem Stanisława Grzepskiego.

Uroczystość swoją obecnością zaszczylicili: Posłowie RP, Wiceminister Funduszy i Polityki Regionalnej, przedstawiciele władz powiatu oraz Miasta Mławy, prezes i członkowie Towarzystwa Miłośników Twórczości Tekli Bądarzewskiej, panie Blanka Wyszyńska-Walczak i Monika Wrońska – stryjeczne wnuczki profesora Tadeusza Korzybskiego, dyrektorzy mławskich szkół a także wybitni Absolwenci I LO.

Z okazji tegorocznej edycji Święta Nauki w I LO gościli uczniowie szkół podstawowych i ponadpodstawowych z Mławy i okolic, wraz z nauczycielami. Uroczystość rozpoczęła się częścią oficjalną. W jej trakcie przygotowane przez uczniów prezentacje multimedialne oraz film przybliżyły zgromadzonym sylwetki Stanisława Grzepskiego i profesora Tadeusza Wacława Korzybskiego. Następnie ogłoszone zostały rozstrzygnięcia kilku konkursów: „Widziane w Mławie”, „Geometria w obiektywie”, „Lapbook – Stanisław Grzepski”, „Matematyka z Grzepskim”, „Fontanna Herona” i „Maszyna Goldberga”.

Laureaci konkursu „Widziane w Mławie”, fot. Zbigniew Tadrzak

Zaułek przy Kościele pw. Świętej Trójcy,
fot. Amelia Wiśniewska

Element architektoniczny kamienicy secesyjnej
z 1905 r. ul. Żeromskiego 4, fot. Franciszek Tadrzak

Laureaci konkursu „Lapbook – Stanisław Grzepski”, fot. Zbigniew Tadrzak

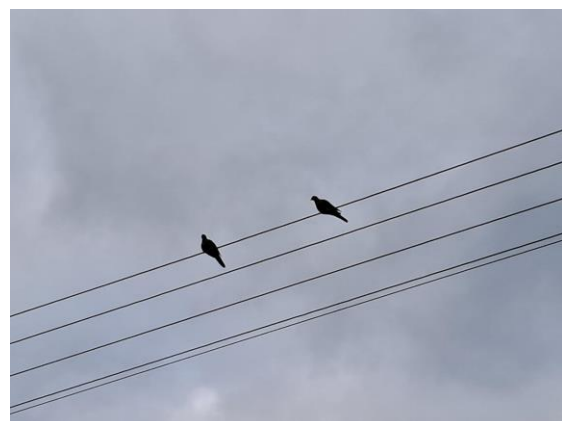
Kolaż - Kamil Gawliński, Zuzanna Kauer

Laureaci konkursu „Geometria w obiektywie”, fot. Zbigniew Tadrzak

Kolorowa symetria, fot. Gabriela Koźlakiewicz

Punkty na prostej, fot. Karolina Gołębowska

Laureaci konkursu „Fontanna Herona” i „Maszyna Goldberga”, fot. Zbigniew Tadrzak

Laureaci konkursu „Matematyka z Grzepskim”,
fot. Anna Brzozowska

Wystawa Fontanna Herona, fot. Amelia Merchel

Po zakończeniu oficjalnej części Święta Nauki uczniowie szkół podstawowych zostali zaproszeni do udziału w przygotowanych przez nauczycieli i uczniów I LO grach edukacyjnych propagujących idee zrównoważonego rozwoju, doświadczeniach chemicznych, a także do obejrzenia kilku wystaw tematycznych i udziału w warsztatach „Zmierz się z Grzepskim”.

Gra „Reporterki i reporterzy na globalnym Południu” (PAH), fot. Amelia Merchel

Warsztaty chemiczne, fot. Amelia Merchel

Escape room „Otwórz się na globalne wyzwania” (PAH), fot. Amelia Merchel

Wystawa „Domki dla owadów” – wyk. Bartosz Giżyński, fot. Zbigniew Tadrzak

Wystawa fotografii prof. Tadeusza Korzybskiego, fot. Zbigniew Tadrzak

Warsztaty „Zmier się z Grzepskim”

Na wszystkich uczestników czekał słodki poczęstunek, w tym ciastko Tekli Bądarzewskiej wypiekane przez cukiernię Fantazja, słodkości z Piekarni Cukierni Szczepkowsky a także liczne nagrody i upominki.

Skarbnik TMTTB
Anna Brzozowska

The Regional Assembly of the Masovian Voivodeship has declared 2024 in Masovia the Year of Stanislaw Grzepski, whose name and deeds, unfortunately, turned out to be unknown to the general public. Many residents of Mława and the region were not aware that this outstanding Renaissance scholar was born 21 km from this city, in the village of Grzebsk located in the Wieczfnia Koscielna commune, exactly 500 years ago. Stanislaw Grzepski was born in 1524 into a noble family probably quite a wealthy one bearing the Swinka coat of arms. He was a son of Mikołaj Grzepski, who took particular care of the education of his children and sent both of his sons to study in Cracow.

more...

Edyta Tadrzak

Das Parlament der Woiwodschaft Masowien hat das Jahr 2024 zum Jahr von Stanisław Grzepski erklärt. In der breiten Öffentlichkeit ist er unbekannt. Viele Einwohner von Mława und der Region wussten nicht, dass dieser herausragende Gelehrte der Renaissance vor genau 500 Jahren im Dorf Grzebsk in der Gemeinde Wieczfnia Kościelna geboren wurde.

mehr...

Edyta Dobiesz-Jąderko

L'Assemblée de la Voïvodie de Mazovie a déclaré l'an de 2024 en Mazovie comme l'Année de Stanisław Grzepski, un personnage qui, malheureusement, s'est avéré inconnu du grand public. De nombreux habitants de Mława et de la 13egion ne savaient pas qu'à 21 km de cette ville, dans le village de Grzebsk situé dans la commune de Wieczfnia Kościelna, il y a exactement 500 ans, était né cet érudit remarquable de la Renaissance.

plus...

Iwona Ośliżłok

Il Consiglio del Voivodato di Masovia ha proclamato l'anno 2024 nella Masovia come l'Anno di Stanisław Grzepski, una figura importante ma forse ancora sconosciuta ad un ampio pubblico. Molti abitanti di Mława e della regione non sono consapevoli che, a soli 21 km da questa città, nel villaggio di Grzebsk, situato nel comune di Wieczfnia Kościelna, esattamente 500 anni fa, nacque questo illustre studioso rinascimentale.

Di più...

Anna Rychlicka

VII edycja Powiatowego Święta Nauki im. Profesora Tadeusza Korzybskiego pod hasłem „Zmierz się z Grzepskim”

Wpisy gości do kroniki TMTTB – 5 czerwca 2024 roku

Z serdecznymi życzeniami oraz gratulacjami prowadzenia wspaniałej działalności społecznej, organizacji bezcennych wydarzeń, takich jak „Powiatowe Święto Nauki”.

Konrad Wojnarowski
Wiceminister Funduszy i Polityki Regionalnej
Wiceprzewodniczący Sejmiku Woj. Mazowieckiego

Z okazji Powiatowego Święta Nauki społeczności szkolnej dziękuję za ciekawe i inspirujące działanie mające na celu kultywowanie nauki i promocję szkoły.

Z wyrazami szacunku
Poseł na Sejm RP
Anna Ewa Cicholska

*„Godna rzecz, Grzepski, aby łzami obmywano
Nauka, cnota, rozum i postęпки święte.”*

Wicestarosta Mławski
Tomasz Chodubski

„Powiatowe Święto Nauki” to wspaniałe wydarzenie. Gratuluję współorganizacji oraz życzę dalszych sukcesów. Dla mnie to dzień szczególnie, cieszę się i dziękuję, że mogłem tu być.

Z wyrazami szacunku
Marcin Burchacki
Z-ca Burmistrza Miasta Mława

Z okazji Powiatowego Święta Nauki serdeczne podziękowanie dla Pana Dyrektora Marka Kiełbińskiego oraz Pani Prezes Ewie Luks za organizację tak cennego przedsięwzięcia składa

„Wyspiańczyk” Henryk Antczak

Wielkie gratulacje dla Stowarzyszenia i nie mniejsze podziękowania za trud w promowaniu zainteresowań naukowych. Poszukiwania i próba dotarcia do PRAWDY to fascynujące wyzwanie, również dla młodej społeczności.

Urszula i Mirosław Koźlakiewiczowie¹

¹ Mirosław Koźlakiewicz poseł na Sejm III, V, VI i VII kadencji, sekretarz stanu KPRM (1999-2001)

„Każdy z Nas otrzymał do przebycia własną drogę, własne powołanie. Od wierności temu powołaniu zależy sens mego istnienia...” – J. Ciesielski.

Z okazji Powiatowego Święta Nauki z życzeniami powiększonego grona naukowców.

Dyrektor ZS nr 1 w Mławie
Urszula Mariola Makowska

Ambitny i kreatywny projekt edukacyjny Powiatowe Święto Nauki.

Dyrektor I LO w Mławie
Marek Kiełbiński

Piękne podziękowanie za zorganizowanie już VII edycji Powiatowego Święta Nauki im. Tadeusza Korzybskiego. Cieszymy się, że w ten sposób upamiętniona jest postać naszego Stryja.

Blanka Wyszyńska-Walczak
Monika Wrońska

Gratuluję już siódmej edycji Święta. Mam nadzieję, że będzie zawsze wielką inspiracją dla młodych ludzi w ich rozwoju i głódzie wiedzy, i da im poczucie własnej wartości i walki o siebie.

Wicedyrektor PSM I i II stopnia w Mławie
Michał Gogolewski

„Per aspera ad astra” – (Przez trudy do gwiazd).

Opiekunka Młodzieżowej Rady Miasta Mława
Zofia Kazimierska

Serdeczne gratulacje z okazji organizacji Powiatowego Święta Nauki. Dziękuję za stworzenie przestrzeni, która promuje pasję do wiedzy, inspiruje do odkryć i integruje społeczność wokół nauki. Wasze zaangażowanie oraz wysiłek włożony w przygotowanie tego wydarzenia zasługują na najwyższe uznanie.

Życzę, aby to Święto stało się źródłem inspiracji dla kolejnych pokoleń.

Z wyrazami uznania
Maria Koźlakiewicz²

² Poseł na Sejm RP X kadencji (26.06.2024 r.)

Zdjęcie na okładce: Stanisław Grzepski – portret z wyobraźni - artysta Zdzisław Kruszyński

Tekst:

Anna Brzozowska
Ewa Katarzyna Luks
Marzena Nagucka

Tłumaczenia:

Edyta Dobiesz-Jąderko
Iwona Ośliżłok
Anna Rychlicka
Edyta Tadrzak

Zdjęcia:

Anna Brzozowska
Ewa Katarzyna Luks
Amelia Merchel
Zbigniew Tadrzak

Kolaż:

Kamil Gawliński
Zuzanna Kauer

Film:

Marta Stawińska - lektor
Paweł Stawiński - muzyka
Zbigniew Tadrzak - realizacja

Opracowanie graficzne:

Włodzimierz Luks

Warsztaty *Zmierz się z Grzepskim*

Anna Brzozowska
Dorota Klimek
Ewa Luks

Folder powstał dzięki wsparciu finansowemu:

© Copyright by Towarzystwo Miłośników Twórczości

Tekli Bądarzewskiej

Mława 2024. Wydanie I

Wydawca:

**Towarzystwo Miłośników Twórczości Tekli
Bądarzewskiej**

06-500 Mława, ul.Sienkiewicza 24

e-mail: teklabadarzewska2023@wp.pl

ISBN 978-83-938055-8-7

